

Despre săraci și bogați în Săptămâna Mare

Un comentariu de Vasile Dâncu

Când cercetăm sociologic atitudinea față de bogăție și sărăcie nu putem uita că suntem o cultură creștină, unde vorbele lui Iisus sunt amintite în fiecare duminică în biserici: *mai ușor este a trece cămila prin urechile acului decât a intra bogatul în Împărăția Cerului*. Acest comandament biblic pare astăzi poate cel mai respectat, altfel nu ne puteam explica atitudinea față de antreprenori și oamenii cu bani, rămasă la fel cu cea pe care o măsuram și acum vreo 15 ani, când făceam primele sondaje cu întrebări pe această temă. Majoritatea covârșitoare a românilor era atunci de părere că aceia care fac avere reușesc prin corupție, relații, noroc, nicidecum prin talent, muncă și efort personal. Probabil că plecați dintr-o poziție de relativă egalitate, oamenii nu puteau să-și explice altfel acumularea rapidă de capital, decât prin faptul că majoritatea celor care s-au îmbogățit au „furat” startul.

Poate că din această cauză am fost descurajați să repetăm mai des aceste întrebări, considerând noi atunci că este o problemă de termen lung, de consolidare a unei societăți a competiției și de înțelegere a meritocrației și a interesului personal. Astăzi, când repetăm aceste întrebări, ne mirăm totuși că societatea noastră nu a evoluat prea mult, ba poate că și-a consolidat unele imagini care, la începutul noii etape sociale, păreau doar semnele unui sindrom de adaptare la economia de piață și la capitalism.

E adevărat că Biblia poate fi considerată o sursă de învățătură și un stereotip negativ față de bogăție și de iubirea de lucruri materiale, dar nu este un factor decisiv, în

opinia noastră. Iacov, într-un pasaj celebru, se adresează cu aceste cuvinte bogatului nemilostiv:

Ascultați acum voi, bogaților! Plângeți și tânguți-vă, din pricina nenorocirilor care au să vină peste voi. Bogățiile voastre au putrezit, și hainele voastre sunt roase de molii. Aurul și argintul vostru au ruginit; și rugina lor va fi o dovadă împotriva voastră: ca focul are să vă mănânce carnea! V-ați strâns comori în zilele din urmă! Iată că plata lucrătorilor care v-au secerat câmpiile, și pe care le-ați oprit-o prin înșelăciune, strigă! Și strigătele secerătorilor au ajuns la urechile Domnului oștirilor. Ați trăit pe pământ în plăceri și în desfătări. V-ați săturat inimile chiar într-o zi de măcel. Ați osândit, ați omorât pe cel neprihănit care nu vi se împotriva! (Iacov 5:1-6)

Adresarea față de săraci nu este, simetric, apologetică, totuși este destul de evident că săracii sunt obiectul unei simpatii nedisimulate, ei fiind sfătuiți să aștepte cu răbdare și speranță viitorul unei veșnicii care le va fi favorabilă:

Fiți, dar, îndelung răbdători, fraților, până la venirea Domnului. Iată că plugarul așteaptă roada scumpă al pământului, și îl așteaptă cu răbdare, până primește ploaie timpurie și târzie. Fiți și voi îndelung răbdători, întăriți-vă inimile, căci venirea Domnului este aproape. (Iacov 5:7-8)

2

Dincolo de posibile rădăcini în învățătura creștină, studiile sociologice arată că percepția negativă este legată de autopercepția unui statut social inferior, chiar dacă fiecare individ caută să se includă pe sine într-o categorie de mijloc, dar percepend pentru majoritatea celorlalți o situație de maximă deprivare, absolută sau relativă. Românii percep societatea noastră ca profund inegalitară, iar pe cea mai mare parte a cetățenilor ca fiind foarte săraci. Explicațiile oamenilor pentru această stare de lucruri pun accentul pe destin, corupția generalizată, mai puțin pe motivele imputabile personal.

1.Percepții și atitudini ale populației privind sărăcia și excluderea socială

In studiul nostru, 27% dintre persoanele care au fost incluse în eșantion declară că sunt mulțumite sau foarte mulțumite de felul în care trăiesc, în timp ce 71% sunt mai degrabă nemulțumite de acest aspect. 27% este proporția și a celor indivizi care se așteaptă ca peste un an să trăiască mult mai bine sau ceva mai bine, în timp ce 34% dintre ei se așteaptă să trăiască la fel, iar 32% să trăiască ceva mai prost sau mult mai prost.

Cei mai mulți români tind să se considere săraci, întrucât atunci când sunt rugați să se poziționeze pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă „sărac”, iar 10 înseamnă „bogat”, media obținută este 4,73. Mai mult, o proporție covârșitoare a respondenților declară că sunt de părere că, în România, cei mai mulți oameni sunt săraci – 90%; 5% dintre persoanele intervievate sunt de părere că majoritatea românilor sunt bogați, iar 3% că nu sunt nici bogați, nici săraci, deci au un statut intermediar.

2.Cota unică

Trei sferturi dintre persoanele incluse în eșantion consideră că, în România, impozitul unic pe venit nu este corect, în timp ce 15% consideră că este corect iar 10% nu știu ce să creadă. Respondenții din Transilvania și Banat sunt cei care consideră în cea mai mare măsură cum că impozitul unic pe venit este corect – 17,7%, în timp ce respondenții din Moldova sunt cei care dau acest răspuns în cea mai scăzută proporție – 11,2%.

Cu toate că o proporție semnificativă a intervievaților consideră că impozitul pe venit de 16% este prea mare (66%), există și cei care consideră că este potrivit (27%) sau chiar prea mic (4%).

Întrebați dacă o persoană care deține o mașină și o locuință în proprietate poate fi considerată bogată sau săracă, cei mai mulți dintre respondenți declară că aceasta nu ar fi nici bogată, nici săracă, anume 55%, în timp ce 26% dintre ei consideră că ar fi săracă, iar 15% că ar fi bogată.

3. 61% dintre români au o părere proastă despre cei bogați? Cum să îi taxăm pe cei bogați.

4

84% dintre persoanele care au participat la acest sondaj de opinie consideră că persoanele bogate ar trebui să contribuie suplimentar la bugetul țării, în vederea ieșirii mai rapide din criză, în timp ce 15% consideră că acest lucru nu ar trebui să se întâmple.

Întrebați care este părerea lor despre cei mai mulți dintre bogații României, 33% dintre respondenți au o părere mai degrabă bună, 3% nici bună, nici proastă, în timp ce 61% spun că au o părere mai degrabă proastă. Respondenții din Sud, București și Dobrogea sunt cei care au o părere mai degrabă bună despre cei mai mulți dintre bogații României, în timp ce moldovenii tind să aibă o părere bună despre aceștia în cea mai scăzută proporție.

Când vine vorba de experiența personală, lucrurile se schimbă destul de mult: 4 din 10 români declară că au o cunoștință pe care să o considere foarte bogată, în timp ce restul răspund negativ la această întrebare. 53% dintre persoanele care cunosc un om pe care îl consideră foarte bogat declară că au o părere bună sau foarte bună despre acesta, în timp ce 42% dintre ei au o părere mai degrabă proastă.

Întrebați care este omul bogat din țară despre care au cea mai bună părere, cele mai multe nominalizări sunt întrunite de Ion Țiriac (21%) și George Becali (20%)

4. România inegalităților. Cât de iubiți sunt cei bogați?

Mai mult de trei sferturi dintre intervievați văd inegalitatea dintre oameni, în România, drept mare sau foarte mare. Proporții foarte similare din rândul respondenților (46,8%, respectiv 46,7%) sunt de părere că majoritatea românilor îi urăsc pe cei bogați, respectiv că aceștia le sunt indiferenți. O proporție redusă a intervievaților, 1,3%, consideră că românii îi iubesc pe cei bogați. Femeile tind să considere în măsură semnificativ mai ridicată că majorității românilor le sunt indiferenți cei bogați (49,4% vs. 43,7%). De asemenea, cu cât sunt mai în vârstă, precum și mai slab educați, cu atât respondenții consideră în măsură mai redusă cum că celor mai mulți români le sunt indiferenți cei bogați, în timp ce aceia sub 35 de ani apreciază în măsură semnificativ mai redusă cum că românii îi urăsc pe cei mai mulți dintre bogați.

Cei mai mulți dintre participanții la studiu, 59%, consideră că odată cu bogăția vine și obligația de a face opere de caritate, în timp ce 66% consideră că aceasta se asociază și cu obligația de a-i ajuta pe săraci. O proporție semnificativ mai ridicată a acestora, 73%, consideră că odată cu bogăția vine obligația de a plăti impozite mai mari. Cu cât sunt mai tineri, cu atât respondenții consideră în proporție mai redusă cum că oamenii bogați au obligația de a face opere de caritate (36% în cazul celor între 18 și 35 de ani, ajungând la 80% în cazul celor trecuți de 65 de ani). Același lucru este valabil și în cazul asocierii bogăției cu necesitatea de a plăti impozite mai mari (de la 52% la 94%) sau cu aceea de a-i ajuta pe cei săraci (de la 49% la 87%). Persoanele cu studii superioare sunt cele care consideră în cea mai redusă proporție

cum că persoanele bogate ar trebui să plătească impozite mai mari (64%), în timp ce aceia cu studii medii și elementare dau același răspuns în proporție de 75%.

5. Cum se autoapreciază românii: o dureroasă iluzie, 73% cred că fac parte din clasa de mijloc.

Majoritatea românilor trăiește iluzia că se află în clasa de mijloc și dacă asta ar fi adevărat am avea o societate cu adevărat echilibrată și armonioasă. Comparativ cu anul 2007, datele obținute în luna martie a anului 2012 relevă faptul că scade proporția respondenților care se autopozitionează în clasa de jos (de la 30% la 24%), crescând proporția celor care se văd ca făcând parte din clasa de mijloc (de la 64% la 73%). Cu cât sunt mai în vârstă, cu atât respondenții tind să se plaseze în proporție mai ridicată în clasa de jos – 33% în cazul persoanelor trecute de 65 de ani vs. 13% în cazul celor sub 35 de ani. Interviewații cu studii superioare sunt cei care declară în cele mai scăzute proporții că fac parte din clasele de jos sau de sus, în timp ce respondenții cu studii elementare declară în cele mai ridicate proporții acest lucru.

Atunci când se poziționează în una dintre cele trei clase, respondenții țin cont de următoarele criterii după cum urmează: venitul lunar al familiei – 50% (creștere cu 11% față de 2007), bunurile materiale deținute în gospodărie - 18% (scădere de 5% față de 2007), averea de care dispun – 8% (scădere de 8% comparativ cu 2007), ocupația pe care o au – 7%, școala pe care au făcut-o - 8%, funcția pe care o au - 3%, relațiile pe care le au – 3%, alte criterii – 3%.

Cu cât se poziționează mai sus pe această scală, cu atât respondenții declară că sunt mai mulțumiți de modul în care trăiesc; așadar, de la 24% dintre cei care se poziționează la 5, care sunt mai degrabă mulțumiți, se ajunge la 100% care sunt mulțumiți dintre cei care se poziționează la 10. Femeile sunt mai puțin drastice atunci

când se poziționează pe această scală, tinzând să se plaseze mai sus decât bărbații. De asemenea, respondenții din mediul urban tind să se autopozitioneze pe poziții superioare în măsură mai mare decât cele din mediul rural.

Respondenții din Transilvania și Banat sunt cei care se consideră cei mai săraci dintre români, în timp ce intervievații din Moldova sunt cei care se văd drept mai bogați. Analizând distribuția rezultatelor în funcție de vârstă, reiese că aceia care se autopozitionează cel mai favorabil pe această scală sunt tinerii cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani, în timp ce persoanele trecute de această vârstă tind să se poziționeze semnificativ mai jos. Studiile sunt un alt factor care determină o distribuție diferențiată a autopozitionării pe această scală, în sensul în care cu cât respondenții sunt mai educați, cu atât se plasează mai sus pe aceasta.

6. Cum au reușit cei bogați și cauzele sărăciei.

7

Gândindu-se la cum au reușit unii oameni să facă averi în România, cei mai mulți intervievați consideră că prin încălcarea legii (62%), în timp ce 15% consideră că s-au realizat acest lucru având relații, 8% datorită norocului, iar doar 10% dintre aceștia sunt de părere că averile au fost dobândite prin muncă și merit personal.

Principalele cauze ale sărăciei din România sunt considerate a fi existența nedreptății în această societate (41%), lenea sau lipsa de voință (32%), precum și faptul că este o parte inevitabilă a progresului modern (10%).

Rugați să își exprime acordul privind unele măsuri ipotetice de protecție socială, respondenții declară următoarele: „Statul ar trebui să dea mai mulți bani pentru ajutarea săracilor” suscită acordul total sau parțial a 66% dintre respondenți și dezacordul a 31%, în timp ce cu „Statul ar trebui să limiteze veniturile celor bogați” sunt de acord 71% dintre cei intervievați și în dezacord 26%.

În cadrul sondajului de opinie, respondenții au fost rugați să evalueze importanța unor aspecte ale căror rezolvare este urmărită prin *Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului*. Cele mai importante aspecte, în viziunea respondenților, cumulând datele pentru cele două mențiuni, sunt: sărăcia (61%), lipsa de educație școlară (48%), poluarea mediului (36%), discriminarea împotriva fetelor și a femeilor (28%), precum și mizeria și bolile infecțioase (24%). Gândindu-se la importanța acestor aspecte în România, ierarhia lor este aceeași, cu toate că proporțiile în care sunt menționate diferă ușor.

7. Soluții și propuneri. O nișă pentru UNPR

8
Întrebați dacă sunt de părere că bogații ar trebui taxați suplimentar sau după același sistem ca alți cetățeni, 66% dintre respondenți consideră că ar trebui taxați suplimentar, în timp ce 31% sunt de părere că ar trebui să fie taxați la fel.

75% dintre persoanele intervievate declară că au auzit de proiectul de lege al UNPR privind taxarea temporară a averilor de peste 500.000 EUR cu un impozit de 1% în 2011. 77% dintre români au o părere bună sau foarte bună despre acest proiect, în timp ce 15% au o părere mai degrabă proastă, iar 7% nici bună, nici proastă.

85% din totalul persoanelor incluse în eșantion sunt de părere că proiectul UNPR privind impozitarea averilor mai mari de 500.000 EUR ar trebui aprobat. Partidul condus de Gabriel Oprea și Cristian Diaconescu are în perspectiva anului electoral o nișă importantă care încă nu este valorificată eficient, o parte foarte importantă a electoratului care este de acord cu această propunere încă nu identifică corect partidul care a propus-o.

8. Percepția actorilor politici

Atunci când sunt rugați să nominalizeze partidul din România care reprezintă cel mai bine interesele celor săraci sau foarte săraci, cele mai multe mențiuni sunt întrunite de PSD – 18%, urmat de PP-DD – 9%, UNPR 7%, USL 7%, PNL – 6% și PRM – 4%, PDL 3%.

Traian Băsescu este, în viziunea a 26% dintre respondenți, cea mai importantă personalitate politică care îi apără pe cei bogați; alte personalități menționate au fost Dinu Patriciu (2%), George Becali (2%), în timp ce 55% dintre persoanele intervievate declară că nu știu ce personalitate politică să nominalizeze.

Personalitatea politică care îi apără pe cei săraci, în viziunea celor mai mulți dintre respondenți, este Victor Ponta (11%); acesta este urmat de Dan Diaconescu (9%) George Becali (8%), Gabriel Oprea (5%), Crin Antonescu (4%), Traian Băsescu (4%), Corneliu Vadim Tudor (4%).

PS.

Volumul eșantionului: 1.073 indivizi, de 18 ani și peste

Tipul eșantionului: multi-stratificat, probabilistic

Eroare maximă tolerată: $\pm 3\%$

Metoda de culegere a datelor: CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing)

Perioada de culegere a datelor: 29-30 martie 2012

Beneficiar: Asociația Română pentru Evaluare și Strategie - ARES